

ACTIVITAT POBLACIONAL EN UNA VILA CATALANA AL 1830. VALLS.

Enric OLIVE SERRET
Dept. Història Contemporània

Pasada la guerra del francès i superada en part la crisi econòmica immediata, les poblacions catalanes es recuperen. A l'interior, el retorn al comerç, als progressos agrícoles i als primers intents industrialitzadors es fa en pas feixuc. No deixem però de sorprendre el manteniment i àdhuc el progressiu enriquiment de famílies mitg botiguers, mariners, industrials i pageses, tot a la una i escampades per arreu de Catalunya.

En una d'aquestes poblacions interiors quin dinamisme es patent i que els professors Nadal i Giralte destacaren com a factor clau del propi desenvolupament barceloní, els mateixos artesans enriquits en les darrerries del segle XVIIIe, han adquirit terres, han parat botiga, han adquirit una barca junt a d'altres socis i s'apresten a montar indústries transformadores dels seus propis productes (l'aiguardent especialment), fruit de la especialització agrícola⁽¹⁾.

A la Vila de Valls, una família representa bé aquest ascens social i econòmic: els Moragas. Efectivament, aquesta dinàmica família vallenca són el 1733 perxers del gremi de texidors. Uns bons perxers, ja que el 1830 s'han convertit en rics hisendats, comerciants i industrials⁽²⁾.

Fidel de Moragas ens ha deixat un gros paper manuscrit o on per el seu ús i sota l'ampulós títol de «Apuntes estadísticos para la Villa de Valls. 1834.», recull unes complertes dades sobre la capital de l'Alt Camp, exemple de població interior i intermitje de Catalunya amb un alt dinamisme econòmic, que dibuixa ja un cert model territorial del pas d'una economia rural a una d'urbana i manufacturera.

- (1) GIRALTE, E.; NADAL, J.: «Barcelona, 1717-1718. Un modelo de sociedad preindustrial». Homenaje a Ramon Carande. M., 1963.
- (2) La primera notícia que hom te de la família Moragas de Valls es en el «Plet del gremi de Galoners de la Vila de Valls», 1733., a on constan ja com a perxers. Arxiu Moragas, Valls.

Anem però avans d'adentrar-nos en el manuscrit, a donar unes dades sobre la població val·lenca.

El 1716, i segons Nuria Sales, Valls comptava amb 3.094 habitants, que el 1768 s'han transformat en 6.375 i en 8.182 habitants el 1787. Però cal remarcar que 60 anys després Valls doblarà la seva població situant-se, en 16.084 ànimes segons Madoz⁽³⁾. En quana a la seva activitat, i seguint també Nuria Sales, els val·lencs eren empleats, en 1716 a més de l'agricultura, en «vuit molins d'oli, sis de farina, vuit forns, dotze fàbriques de sabó, una taberna, vint-i-dues fàbriques de teixit de fil i cinc de llana, nou pellaies, sis barretaires, un fabricant de guants, vuit fabricants de sabates, dotze botigues de teles, tres farmàcies, sis quincalleries, nou pastisseries, un daurador, tretze sastres, quaranta esparpanyers, cinc semolers, cinc sabaters, tres merceries, sis paletes, sis boters, un carreter, vuit blanquers, dos sorgidors, tres veterinaris, dos ferreters, un calderer, un serraller, tres claveters, vuit carnicers, sis ferrers, un ferrer de tall, un escultor, sis ceraies, quatre barbers cirugians, sis notaris, quatre calceters.»⁽⁴⁾ I acaba N. Sales: «Més de la meitat de cases val·lenques habitades contenien un botiga o un taller».

Un segle més tard, el 1839, Valls venia a ser la quarta ciutat agrícola de la Província de Tarragona, però la tercera en indústria i consum. (Quatre n.º 1).

També en el nombre d'habitants i en llur vitalitat en dona fè el repartiment de mossos per a servir, que el Capità General del Principat feia pel juliol de 1839: dels 1.546 homes que corresponien a la província, 148 havien de correspondre a Reus, 132 a Tortosa, 72 a Tarragona i 71 corresponien a Valls⁽⁵⁾.

El ric hisendat i emprenedor comerciant que era Fidel de Moragas, es preocupava per saber amb rigorositat l'activitat dels seus convilatants. En l'apèndix que segueix i que transcriu el document al·ludit, s'observen clarament una serie de dades bàsiques que he intentat resumir:

Obrers: 2.566, dels quals 1.924 eren homes i 622 dones. No hi incluíem els doscents propietaris agrícoles, ni els infants assalariats i que tal vegada estiguin inclosos en les xifres suara descrites.

Els valors anuals totals de la producció val·lenca es xifra en 14.079.090 rals de velló., dels quals la manufactura s'en emporta 11.670.255 rals de velló. La resta es reparteix entre l'agricultura i les «tendes o botigues».

Tanmateix cal destacar que el sector que més obrers acollia era el tèxtil amb un 36,4% del total, mentre el sector del vi i l'aiguardent colocava a un 1,9% dels obrers. Emperò el tèxtil representava el 21,8% del valor total anyal, enfront del 12,3% del valor total anyal que representava el vi i l'aiguardent.

En resum, els sectors productius els hem resumit així:

- (3) MADOZ, P.: «Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España. Tomo XV. M., 1849.
- (4) SALES, N.: «Una Vila Catalana del segle XVIII». B., 1962. p. 9.
- (5) BOLETIN OFICIAL DE LA PROVINCIA DE TARRAGONA, 59 (23-VII-1839)

Tèxtil.

738 telers
935 obrers 600 homes 5 v. de jornal.
 335 dones 2 v. de jornal.
valor anyal total 3.070.057 v.

Curtits

19 fàbriques
57 obrers 57 homes 6 v. de jornal.
valor anyal total 1.269.250 v.

Tintorerias

10 fàbriques
30 obrers 30 homes 6 v. de jornal.
valor total anyal 238.188 v.

Fideos

10 fàbriques
55 obrers 25 homes 4 v. 8m de jornal.
 30 dones 2 v. 2 m. de jornal.
valor anyal total 600.000 v.

Fors de pà

22 forns
66 obrers 22 homes 8 v. de jornal.
 44 dones 3 v. de jornal.
valor total anyal 33.600 v. «a 80 v. el ciento».

Pastisseries

50 fàbriques
200 obrers 200 dones 3 v. de jornal.
valor anyal total 2.400.000v.

Pesca salada

22 tendes
180 obrers 90 homes 6 v. de jornal.
 90 dones 3 v. de jornal.
valor total anyal 1.105.000 v.

Boters

50 tendes
100 obrers 100 homes 10 v. de jornal.
valor total anyal 919.000 v.

Alambics

8 fàbriques (6 de cilindre i 2 d'antigues)

44 obrers 12 homes 6 v. de jornal.

32 dones 3 v. de jornal.

Aiguardent fabricat: (diàriament) 5 pipes de 36.°, 2 pipes d'holanda

Total valor anyal 1.800.000 v.

Adroguers i cerers

20 tendes

20 obrers 20 homes 12 v. de jornal.

valor anyal 228.000 v.

Paletes

Mestres 17 18 v. de jornal.

manobras 25 7 v. de jornal.

apranents 13 4 v. 16 mv. de jornal.

consum: 300.000 maons anuals.

60.000 teules anuals.

Fusters

Mestres 18 9 v. de jornal.

fusters 45 8 v. de jornal.

aprenents 18 5 v. de jornal.

Sabateries

Tallers 32

Mestres 50 8 v. de jornal.

aprenents 20 4 v. de jornal.

Espardenyaries

Tallers 46

Obrers 162 106 homes 6 v. de jornal.

56 dones 3 v. de jornal.

valor anyal de cànem consumit 162.560 v.

Fàbriques de sabó

fàbriques 4

Obrers 4 6 v. de jornal.

Molins d'oli

20 molins.

40 obrers.

Farineres

10 molins
20 obrers 12 v. de jornal.

Tendes de roba

10 tendes
10 homes

Indianes

35 tendes
35 dones 3 v. de jornal.
valor anyal 168.000 v.

Pagesia

200 propietaris
400 jornalers 4 v. 8 m. de jornal.
Producció vi:
 negre 200.000 cargues
 blanc 2.000 cargues
 moscatell 45 cargues
 Garnatxa 50 cargues

Avellanes 600 quarteres
Oli 30.000 quartans
Blat, civada, ordi 4.000 quarteres.
fasols 2.500 quarteres.
Cànem 7.000 arrobes.
Valor estimat 1.892.835 v.

La conclusió a que s'arriba de la lectura del document, es que al voltant del setze per cent de la població vallenga era de fet «activa», es a dir 2.566 habitants dels quals 622 eren dones i 1924 homes, a afegir-hi els dos-cents propietaris agrícoles i els infants empleats en les diverses manufactures i que ignorem si F, de Moragas incloïa en les seves notes.

Tanmateix cal considerar l'enorme importància que del document s'en despren per la manufactura. No dubtem però en posar un interrogant a aquesta conclusió, que caldria contrastar amb altres fonts i que surt del curt abast d'aquesta nota.

Destacable també, i posiblement menys discutible, la xifra d'un 36,4% del total d'obriers vallencs ocupats en el sector tèxtil, mentres els empleats en les destileries d'aiguardent eren d'un 1,9%. Per contra, aquestes últimes representen un 12,3% del valor total anyal dels productes manufacturats, mentre el tèxtil representa un 21,8%.

Tot plegat, les notes de F. de Moragas venen a esbossar la imatge d'una vila catalana del 1830, dins l'esquema d'una preindustrialització catalana intima-

ment vinculada a un doble mercat: el local (Conca de Barberà, Sagarra, Urgell, Camp de Tarragona i Penedès) i el de «todos los puntos de la Península», per el cas del tèxtil especialment. Tot plegat vindria a refermar la tesi de Jaume Torras, quand afirma que els estímuls per la conversió industrial de Catalunya li vingueren d'un mercat proper, interior⁽⁶⁾. Però també amb una forta tendència «de estos últimos años» –com diu Moragas– a exportar al mercat americà.

Tarragona, Gener 1984.

QUADRE N.º 1

«Contribució extraordinària de guerra (1838)»

	<i>Territorial y pecuaria</i>	<i>industrial y comercial</i>	<i>consums</i>	%
Reus	398.229 (8,5%)	630.366 (21,9%)	283.352	12,1
Tarragona	283.956 (6,1%)	238.077 (8,3%)	151.136	6,48
Valls	268.210 (5,76%)	176.898 (6,16%)	120.426	5,16
Tortosa	422.315 (9,07%)	229.592 (8%)	257.997	11,07

Font: BOLETIN OFICIAL DE LA PROVINCIA DE TARRAGONA, 20 (8-Març-1839)

i elaboració pròpia

(6) TORRAS, J.: «Especialización». nota 19 p. XXII